

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

צ"ח א ב מ"י פ"ה מה"ל
מעילה הלכה ו'
צ"ב א מ"י ש"פ סי' מה"ל
שמיטה הל' א פגמ עשין
פג טו"ע ח"מ ס' קנה
טע"ף ז'
ק ד מ"י פ"ג מהלכות
שמיטה הל' א פגמ לאוין
רסו:
קא ה מ"י ט"ז הל' ב':

רבינו גרשום

מצד שהחזיקו בו רבים
אסור לקלקלו. ואבותיו
ואבות אבותיו החזיקו בו
מכמה שנים: לבתר דנפק
רב פפא אמר רב הונא אמאי
לא אמרי ליה כאן בתוך שש
עשרה. סמוך למירוב אם
נטעו וירוצאין שרשין מתחת
ונכנסין לשרה חבירו קוצין
ויווד וקאן חזק לט"ו אמה
שהחזיקו כותן ושבו נכנסין
שרשיה מתחת לשרה חבירו
אמר רב יהודה דאסור

לקלקלו:
פ"קא הבאין בשל הקדש
בשרה הקדש לא נהנין מן
מן השרשין (כתחלה א'
אבל הנהנה מהן כדון הקדש
היינו ולא מועילין דבתר
אילן אולי יושל הדיור הא
מש"ה מה שקוצצין מן
השרשים יתן לבעל האילן:
ושל הקדש. אילן הקדש:
לעולם בתר אילן אולי
שרשים. ואמאי אין מועילין
בסיפא משום דאדוות
השרשים של הקדש שבאין
בשרה הדיור הקדשין:
הקדש הבאין לשרה הדיור
לאחר שהוקדש עסקין
ומש"ה אין מועילין דבתר
אין מועילין בגידולין א'
דאמר אבותי הקדשין קירות
ואנו נתר גמזיות. ורבינא
אמר. לעולם בתר אילן
אולינן ומש"ה לא מועילין
ודקא קשיא לך בסיפא
אמאי לא אולינן בתר אילן
ומועילין הא לא קשיא
דרישא משום הכי אין
מועילין דנטוע הוא פחות
מט"ו אמה סמוך למירוב
אמ"ג דאיכא למירוב ריניק
הוא משל הקדש לא מועילין
דחוקין עיקרו בתר אילן
אבל סיפא דקתני אילן של
הקדש לא מועילין משום
דחוקין מט"ו אמות הוא נטוע
הליכא למירוב דמש"ה
הקדש הן הדוחיל שהוא
דחוק כל כך מי שקוצצין
אותן שרשיה שתי לטוף ט"ו
אמה אין מבחיש כלום
באלן מש"ה אין מועילין.
ומתני' דקתני היצוהי של מי
אם בתוך ט"ו אמה חופר
קוצצין הן של בעל האילן
ואם חזק לט"ו אמה חופר
הן של בעל
הקרקען): אמר עולא אילן
הסמוך למצר של שדה
חבירו בתוך לט"ו אמה.
שרשיה יונקין ומש"ה חבירו
ואין מבאי מפירותיה
ביכורין דאין יכול לקרות
את ראשית פרי האדמה
אשר נתתה לפי שיונק
משרה אחרים: מנא ליה
לעולא הא. דאילן יונק ככל
צדדיו עד שש עשרה אמה
אילימא מדרתן במס'
שביעית עשר נטועות
המפורזין בתוך בית סאה
לפי שהנטיעות הן בחירות
צריך להקן ערב ששית
הנכנסת לשביעית כדי שלא
יתקלקלו לפי שאין חורשין

עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו בו.^א מימה מאי
מיימי מרב יהודה דרביס שאני^ב דאי לאו הכי קשיא מתני' דקתני
קוץ ויורד ופירש ר"ח ורבי"ם דרביס החזיקו במלצריה דרב הונא
וצרשמו דאי לאו הכי אין חוקמו מועלת כדמשמע בהמניח (ב"ק
דף כח. וסס) ואמא רב הונא וקא חפר
צרשות הרביס וקצן שרשים דרב פפא
ומשום הכי פריך מדרב יהודה דכיון
שהחזיקו צו רביס אינו רשאי לחפור
והא דקאמר אמאי לא אמרי ליה
כאן בתוך שש עשרה אמה וכו'
ה"פ כלומר כי קאמר רב יהודה מנר
שהחזיקו צו רביס אסור לקלקלו ה"מ
תוך ט"ו אמה אכל חזק לט"ו אמה
מותר לקלקלו כיון שמניח ט"ו אמה
כדון רשות הרביס^א וצסוק חוקמ
הבתיס (לקמן דף ס:). דלסר רבי יוחנן
לגמס שכנס תוך שלו להמיר כמליס
בשמונן^א אע"ג דלאיכא רווחא כדמשמע^א
התם אליבא דר"ל הכא איכא רווחא^א
רווחא דקאמר התם^א שאינו סומס
כל רשות הרביס אכל ליכא רווחא
ט"ו אמה אכל אי איכא רווחא ט"ו
אמה מודה רבי יוחנן דמותר לקלקלו
ומחיר כמליס למקומן כדאמר הכא
קשה מהאי קאמר רב פפא
אמרי ליה מכולהי מאי כולהי ומפרש
ה"ר מנחם דמכולהי היינו מכל הני
דמתני' אס האילן קדם לא יקוד ספק
כו' ולא יכלי ליה שהיה דומה אומו
דמייירי צילין ענמנו אכל השרשים
יקוד ור"מ מפרש דרב הונא היה קוץ
ולוקח השרשים לענמו וא"ל רב
פפא מאי היא כלומר^א למה אמה
לשאר השרשים לענמנו א"ל דמתן קוץ
ויורד וכיון שצדין אני קוץ כמו כן
יהו העניס שלי ואמרי ליה מכולהי
היינו הנהו דמיימי הכא והיהא דמיימי

לקמן שרשי אילן הדיור הבאים כו' דמיינה מוכח לקמן דהעניס שלו
דקתני במתני' היינו של בעל האילן ולא יכלי ליה שדה לו כדדחי
ליה לקמן עד דא"ל מרב יהודה כו' דנהי שלא תועיל חוקמי כחוקת
רביס לענין שלא רשאי לקוצו לענין זה מיהא תועיל שיהו
העניס שלי ומסקינא אמאי לא אמרי ליה חזק לשש עשרה יש להיות
העניס שלי כדאמר רבינא לקמן כאן תוך שש עשרה כו':
א"רא הבא בגידולין הבאין אחר מבאין. ויש ספרים דגרסי מידי
איריא הא בגידולין וכל זה מדברי המקשה כלומר על כרחך
לא תוכל לפסוק מכלן דבגידולין הבאין לאחר מכלן איידי ואי בתר
אילן אולינן רישא אשמעינן דאין נהנין וסיפא אשמעינן דאין מועילין
ואי בתר קרקע אולינן רישא אשמעינן דאין מועילין וסיפא דאין נהנין
בגידולין וא"ת הבא צבא דאשמעינן דאין מעילה בגידולין לשמיעון
של הקדש הבאין בשל הקדש דהוי רבותא טפי וי"ל דנקט הכי משום
אידך צבא דאשמעינן דאין נהנין^א דהוי רבותא טפי שאין הכל של הקדש ור"מ לא גריס אלא והמתוך הוא דקאמר הכי דמוקי סיפא דאין
מעילה בגידולין^א והא דלא נקט דשל הקדש בשל הקדש דעבי למינקט דומיא דרישא דאין הכל דהקדש אלא חד דהקדש וחד דהדיור אכל
אי בתר קרקע אולינן ורישא אשמעינן דאין מעילה בגידולין ליתני רישא של הקדש בשל הקדש דאין מיושב כל כך לומר תנא רישא אגב
סיפא כמו תנא סיפא אגב רישא: **רבינא** אמר לא קשיא כאן תוך ט"ו אמה דבתר אילן אולינן וסיפא חזק לט"ו
אמה דבתר קרקע אולינן^א ואם תאמר וליתני אידך ואידך תוך ט"ו אמה וליתני סיפא מועילין וי"ל
דתנא הכי לאשמעינן דבתרתייהו צין בתוך ט"ו אמה צין חזק לט"ו אמה לא נהנין ולא מועילין: **ג'ר"ן** הוא ואין מבאיין ממונו בכוריים. פי'
ר"ח משום דאין מציאין גול על גבי המוצא שגאמר אני ה' שונא גול בעולה (שעה סא) ומכיד והבאתם גול וגו' (מלאכי ב') ולית לך דעולא
דהא בהדיא פסקין כרבי יוסי דלמר זה נוטע בתוך שלו כו' וא"ת לפירושו עולא כמאן סבר דכרצנן נמי לא היו דרצנן לא בעו הרחקה אלא
ד' אמות ועולא שש עשרה אמה וי"ל דעולא הוי מוקי מתניתין צנומא כדמוקי לה כריש פירקין ולהכי לא בעי אלא ד' אמות ומיהו קשיא
לרבי יחזק דפריך לקמן לעולא מהקונה אילן וקרקעו מציא וקורא מאי לאו כל שהוא ומאי קושיא שאני התם שקנאו ולא הוה גולן וגרעה כפי'
הקונטרס^א ד'ע"ג דמותר לסמוך אין מציאין ממונו כבוריים דבעינן אשר תציא מארעך^א ולקמן דלמר אילן הסמוך מציא וקורא שעל מנת כן
הנחיל יהושע את הארץ לא קאמר שעל מנת כן הנחיל שיהא מותר לסמוך דנבלאו הכי שרי אלא על מנת כן הנחיל שיהא חסוב כמו מארעך
ויכול לומר^א אשר נתת לי: **ע"ש**ר נטיעות המפורזות בו'. צסוכה (דף לז). אמר עשר נטיעות וערבה וניסוך המיס הלכה למשה מסיני
ודוקא עשר לתוך בית סאה אכל פחות אין רכיבין חרישה כל כך וכן נמי אס היו צבית סאה יותר מעשר נטיעות אין חורשין לפי שעומדין ליעקר:
כמה

שהחזיקו צו רביס. לעשותו להן דרך אסור לקלקלו אע"פ שהוא של
יחיד. ואנא נמי הא לחזיקי ליה: **לכסר דנפק**. רב פפא: **אמר**. רב הונא
אמאי לא אמרי ליה: **בתוך שש עשרה אמה**. לאילן הויא חוקה דאילן
אכל חזק לשש עשרה אמה אין חוקמו חוקה שאע"פ ששרשיה מתפשטין
כ"ה אמה אינן יונקין אלא בתוך ט"ו
אמה סמוך לאילן וכדאמרין לקמן
ואנא^א הוה חזק לט"ו אמה קיינא:
^א **הדינא**. דמן הדידי: **לא נהנין**.
מדרבנן: **ולא מועילין**. אס הנהנה
לא מעל אלמא לא קדשי: **מידי**
איריא. מסקנא דקושיא הוא. כלומר
מכולה לאו איריא היא לא למשמע
מינה דתר אילן ולא למשמע מינה
בתר קרקע דטעמא משום דהך
שרשים גידולים הבאים לאחר שהוקדש
האילן הוא ואיכא למי"ד צנמ' מעילה [ג.].
אין מועילין בגידולין אפי' שרשי הקדש
בשדה הקדש: לא נהנין איצטריכא
ליה: **רבינא אמר לך**. רישא דקתני
בתר אילן אולינן היינו בתוך ט"ו
אמה וסיפא דקתני של הקדש צאין
בתוך של הדיור לא מועילין היינו
חזירו: **ואין מציאין ממונו כבוריים**.
אין רצין להציא ממונו כבוריים דבעינן
אשר תציא מארעך (דברים טו): **עשר**
נטיעות מפורזות צבית סאה. לארכו
ולרחבו כולן צבית יונקות מכל צית
סאה וכולס"ו רצין להס ומותר לחורשו
ערב שביעית עד ראש השנה שהלכה
למשה מסיני הוא. וצית סאה חמשים
אמה על חמשים אמה שחלה המשכן
קרוי צית סאהים הוא מנא על
חמשים: **כמה הוי להו**. צית סאה כי
עבדת^א להו רצועה של אמה רוחב:
תרי אלפים וחמש מאה גרמידי.
שהרי יש כאן ג' רצועות של חמשים

אמה ועולות לאלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות
תמצא לירוף קרקע יניקת כל אילן ואילן צין הכל מאתן וחמשין אמה
אורך צאמה רוחב: **הא לא הוי כדעולא**. דשיעור עולא נפיש
דלמר דאילן יונק שש עשרה^א לכל זד הרי ל"ב על ל"ב עשה מהן
רצועה אחת של אמה רוחב כאשר עשית מצית סאה תמצאנה של ארץ
וכ"ד אמה שהרי יש כאן שלשים ושתיס רצועות כל אחת ואחת ל"ב
אמה: **ואלא מדתן שלשה אילנות**. גדולים שיונקים יותר מן הנטיעות
ומפורזין צבית סאה לארכו ולרחבו צבית אע"פ^א שאינו של אדם אחד
אלא של שלשה בני אדם מנטרפין להיות שדה אילן ולחרוש כל צית
סאה בשבילן ערב שביעית עד עזרת כדון שדה אילן ואם לאו אין
חורשין אלא כל אחד כדי לרכו דהיינו תחתיו וחוצה לו כמלא אורה
וסלו והשאר הוי שדה הלצן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח:
צית

א) צ"ח ב"ק. טלעל יב. ע"ש
ולקמן ס: דף ק. ג) כס"י
איתא דרייבא, א) מעילה יג:
ד) שביעית פ"א מ"ו, ט) ג"ז
שס מ"ה, ו) כס"י חדיבא,
ו) ונטלו רש"ש, ח) ז"ל
שאין, ט) ז"ל כדמניי התם.
כס"י, י) ז"ל והיה דמתן.
כס"י.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גולן בו' דא"נ
דבותר לבפור. עיין גר"ש
ר"ש צבורים:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה בתוך שש וכו'
ואנא חזק כל"ל וציתת הוא
נמחק: ב) ד"ה כמה וכו' כי
עבדת ליה רצועה אחת של
סאה: ג) ד"ה טא לא כו'
שש עשרה אמה לכל:
ד) תוס' ד"ה עד דלמרי ליה
הא דלמר רב יהודה וכו'
דקאמר התם היינו צאמנו
סומס: ה) ד"ה גולן וכו'
ויכול למי"ד מה האדמה אשר
נתת לן:

מוסף רש"י

מיצר שהחזיקו בו רבים.
שהשווה ותקנוהו לטעון
הנעלים ידעו ושמקו, אסור
לקלקלו. דוחא לרביס ממל
(ושב"ס לקמן ק"ג). שרשי
אילן של הדיור הבאין
בשל הקדש לא נהנין
ולא מועילין. צאלנן כמך
אין ואין צבא דיטוי קפי
(מש"ה יב). של הקדש
הבאין חזק הדיור לא
נהנין. האילן ויקיחו קפי
בשל הקדש (טס).

מוסף תוספות

א. פירש רש"י ז"ל ואנא
נמי אחזיקו לי. רמב"ן.
ב. אבל ביחיד מותר
לקלקלו. ג. [ב]מקום
שהחזיקו בו בני רשות
הרבים. ד. [ו]אני כבר
הנחתי להם דרך רחב ט"ו
וחזן לט"ו אני חופר.
ה. ואמרין מש"ט
דרבי יוחנן כדריב יהודה
דאמר רב יהודה מיצר
שהחזיקו בו רבים אסור
לקלקלו. ס. ו. אילמא
ל"י יוחנן הא דתיר יהודה
אפי' באיכא רווחא הוא.
ז. אע"פ שיש [לך]
לקין. ח. בהם.
ט. בהקדש משום מעילה
בהקדש. י. רע"ב.
י. [ו]אכתי מצוין למילף
מישא דבתר אילן אולינן.
יא. שהוא עיקר
ניקוטו וכגופו חשוברין.
יב. דלא חשיבו
כלום. יג. שפירש
אין מבאיין ממונו בכוריים
אין צריך להביא. יד. כפי'
ג. אמר כי לגבי זה דינו
כגולן שאין צריך להביא
ממונו בכוריים. יט. כפי'.

רבינו גרשום (המשך)

בשביעית יהיו חורשין כל
בית סאה (שהן נטיעותיהן)
בשבילן ל' יום קודם לראש
השנה ועד ראש השנה הרכי
ק"ל ערב שביעית דהיינו
שנה ששית הנכנסת
בשביעית לא חורשין כלל

כי אם שדה לבן עד הפסח ושהה אילן עד הנצטר אבל שדה נטיעות שבחורות ונהו היו חורשין שלשים יום לפני ראש השנה כדכתיב בחריש ובקציר תשובות אם אינו ענין לשביעית עצמה שכבר נאמר והשביעית שתמטנה ונשתמה וכו' שרף לא תורע וכרמך לא תחורש ולקציר ענין לחריש ולקציר של שנה ששית הנכנסת לשביעית לצורך שביעית ולא בשביעית לצורך שמינית אבל הני נטיעות כדי שלא יתקלקלו היו חורשין עד ראש השנה שנכנסת שביעית:

א) ז"ל למתלה צין הקדש
בכל הנהנה מן לא מועילין
צ"ב אילן אילן: ב) כ"ה
לשון צנמ' פסקים דף ט
ע"י: